

III FORUM PASTORALNE EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ W SZOMBATHELEY 28.02-03.03.1999

W dniach od 28 lutego do 3 marca 1999 roku odbyło się w Szombathely na Węgrzech III Forum Pastoralne Europy Środkowo-Wschodniej. Na to trzecie spotkanie, które kontynuowało prace rozpoczęte na sympozyjach w 1997 i 1998 roku, przybyły 22 osoby z 7 krajów regionu. Podobnie jak w poprzednich dwóch sympozyjach, pracom III Forum Pastoralnego przewodniczył prof. P. M. Zulehner z Uniwersytetu Wiedeńskiego. Porządek trzydniowego spotkania obejmował prezentację danych empirycznych uzyskanych w ramach programu badawczego „Aufbruch”, a także pracę indywidualną i grupową mającą na celu w głównej mierze uzupełnienie i udoskonalenie przygotowywanej publikacji na temat stanu Kościoła i teologii pastoralnej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w czasie komunizmu oraz w okresie postkomunistycznym.

Węgierski socjolog M. Tomka zapoznał uczestników z pierwszą publikacją z serii: *Gott nach dem Kommunismus* ukazującą wyniki badań empirycznych nad ogólnym stanem religijności i Kościoła, przeprowadzonych na przełomie 1997 i 1998 roku w 10 krajach¹, które po okresie komunizmu weszły na drogę reform demokratycznych. Zaprezentowane studium² składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza dotyczy zewnętrznego oglądu religii i chrześcijaństwa przez społeczeństwa badanych krajów, druga zaś ukazuje religijne przekonania wewnętrzne. Jest to pierwsze studium porównawcze ukazujące stan religijności i kondycję różnych wyznań chrześcijańskich w krajach wyzwolających się z doświadczenia komunizmu, dlatego niektóre wyniki okazały się zaskakujące. M. Tomka, przedstawiając interesujące dane, próbował wyjaśniać zbieżności i różnice w zachodzących procesach w poszczególnych krajach bloku wschodniego. Badania ukazały także ogólną kondycję Kościoła katolickiego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Ta pierwsza publikacja daje jedynie bardzo ogólny wgląd w religijność badanych społeczeństw, w zasadzie mieści się w parametrze globalnego stosunku do wiary i dlatego domaga się szerszych badań oraz pogłębionych analiz nie tylko socjologicznych, lecz także teologicznych.

Kolejny etap sympozyjum wypełniła najpierw indywidualna refleksja, a potem wymiana myśli w grupach narodowych na temat: jakie wyniki ukazanych badań empirycznych wydają się szczególnie ważne dla Kościoła lokalnego i teologii

---

¹ Chodzi tu o następujące kraje: wschodnie landy Niemiec, Chorwacja, Czechy, Litwa, Polska, Rumunia (Siedmiogród), Słowacja, Słowenia, Ukraina, Węgry.

² Zob. M. T o m k a, P. M. Z u l e h n e r. *Religion in den Reformländern Ost(Mittel)Europas*. Ostfildern 1999.

pastoralnej w moim kraju? W polskiej grupie³ zostały wskazane następujące priorytety: duszpasterstwo sakramentalne, katecheza w szkole, odnowa wychowania dzieci, planowanie duszpasterskie, kultura rozwiązywania konfliktów społecznych, rozwój interaktywnych form kształcenia, duszpasterstwo wspólnotowe, posługa charytatywna, służebny charakter pełnienia funkcji kierowniczej, kolegialny styl pracy. Na zebraniu plenarnym zostały zaprezentowane priorytetowe zadania dla Kościoła i teologii pastoralnej w reprezentowanych krajach. Zadania te przyporządkowano następnie do pięciu grup tematycznych: przepowiadanie jako autoewangelizacja i ewangelizacja zdystansowanych względem Kościoła; rozwój osobowy na wszystkich płaszczyznach; Kościół w społeczeństwie – społeczna i medialna prezentacja jako droga przezwyciężenia religijnego getta; kultura funkcji kierowniczej w Kościele; wspólnoty – budowanie więzi społecznych.

W podsumowaniu dyskusji na temat sytuacji Kościoła w krajach Europy Środkowo-Wschodniej i wynikających z tej sytuacji opcji preferencyjnych P. M. Zulehner zauważył, iż dla rozwoju teologii pastoralnej niezbędna jest teologiczna interpretacja faktów, co nie oznacza, że można zrezygnować ze współczesnej interpretacji Ewangelii. Dla dobrej teorii pastoralnej jedna i druga droga jest potrzebna, ponieważ pomiędzy Ewangelią a realizmem życia poszczególnych osób i społeczeństw zachodzi dialektyczny związek. Dzięki tej wzajemnej zależności teologię pastoralną można określić jako teologię realności. W przekonaniu P. M. Zulehnera Sobór Watykański II był odpowiedzią na sytuację Kościoła na Zachodzie. Teraz istnieje pilna konieczność interpretacji nauki Soboru z uwzględnieniem warunków życia i działania Kościoła w Europie Środkowo-Wschodniej. Recepcja Soboru w krajach postkomunistycznych powinna pójść własną drogą, uwzględniającą kontekst społeczno-kulturowy i warunki życia wewnątrzkościelnego. Zdaniem profesora z Wiednia teksty czyste nie egzystują. Egzystują tylko teksty odczytywane. Dlatego wciąż aktualnym zadaniem jest odczytanie nauki Soboru, ale z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań, w tym przypadku uwarunkowań krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Sobór obradował w konkretnym kontekście społeczno-kulturowym i jego percepcja odbywała się dotychczas i nadal ma się odbywać z uwzględnieniem tego kontekstu. Kraje Europy Środkowo-Wschodniej są bardzo zróżnicowane, ale mają również wiele wspólnego: doświadczenie długich lat komunizmu, podobne następstwa społecznego systemu totalitarnego, a obecnie szybkie, głębokie i wszechstronne reformy. Zdaniem prelegenta powszechność Kościoła stawia przed teologami zadanie, by doświadczenia Kościołów lokalnych na Wschodzie z ostatnich 50 lat nie puścić w niepamięć, ale by z niego skorzystał także Kościół na Zachodzie. Dlatego między innymi ważne są takie sympozja i publikacje w językach zrozumiałych na Zachodzie.

---

³ W skład polskiej grupy wchodził: ks. dr Bolesław Gumieniuk – Studium Teologiczne Zielona Góra, ks. dr Wojciech Kalinowski – ATK Warszawa, ks. dr Krzysztof Matysek – Opole, ks. dr hab. Maciej Ostrowski – PAT Kraków, ks. mgr lic. Sławomir Płusa – Radom, student Uniwersytetu w Würzburgu, ks. dr Wiesław Przygoda – KUL Lublin.

Trzecie forum teologów pastoralnych z Europy Środkowo-Wschodniej miało również na celu przyspieszenie pracy nad publikacją, będącą finalnym owocem wszystkich odbytych dotychczas sympozjów. Redaktorem ostatecznym I i III części został Pavel Miklušćák z Bratysławy, a II części András Máté-Tóth z Szeged na Węgrzech. Najbardziej zaawansowana jest praca nad metodologiczną częścią, która jest już zredagowana. Redaktor tej części zebrał od uczestników ostatnie korekty i uzupełnienia. Natomiast części obejmujące: pozycję Kościoła w postkomunistycznych społeczeństwach oraz życie i działanie Kościoła *ad intra* nie uzyskały jeszcze pierwszej redakcji. Dlatego uczestnicy symposiumu podzielili się na dwie grupy, aby dyskutować z redaktorami nad ostatecznym kształtem tych części publikacji. Ustalono także, że książka powinna być wydrukowana jesienią 1999 roku. Nie udało się natomiast ustalić ostatecznego tytułu publikacji. Prawie równą liczbę głosów uzyskały dwa tytuły: *Pastoraltheologie in den Reformländern Ost(Mittel)Europas* oraz *Ohne Milch und Honig. Pastoraltheologie im Schatten des Kommunismus*.

Ostatnim problemem podjętym na spotkaniu plenarnym była przyszłość sympozjów teologów pastoralnych z Europy Środkowo-Wschodniej. Pytaniem było, czy jest sens takich spotkań, a jeżeli tak, to gdzie zorganizować następne, jaki temat przyjąć za wiodący i jak sfinansować takie przedsięwzięcie? Profesor P. M. Zulehner zaproponował, aby wyłonić grupę odpowiedzialnych za zorganizowanie następnego forum, deklarując pomoc w poszukiwaniu źródeł dofinansowania takiego spotkania. W zasadzie była jednomyślność co do celowości takiego spotkania w przyszłości. Większość uczestników zgodziła się również partycypować w kosztach symposiumu. Została wyłoniona grupa inicjatywna, w skład której weszli F. G. Frimel z Erfurtu, B. Gumieniuk z Zielonej Góry oraz J. Wildmann z Keszü na Węgrzech. Wstępnie ustalono termin na 5-7 października 2000 roku, a także miejsce spotkania – Kamień Śląski w diecezji opolskiej. Ostateczny temat zostanie wyłoniony z dwóch następujących propozycji: „Planowanie w duszpasterstwie” oraz „Rozwój osobowy jako przedmiot duszpasterstwa”. Pozostaje tylko wyrazić nadzieję, że symposium w 2000 roku zostanie uskutecznione i będzie owocne dla doskonalenia teorii pastoralnej oraz przysłuży się do zacieśnienia więzi pomiędzy pastoralistami Europy Środkowo-Wschodniej.

Ks. Wiesław Przygoda